

КОМУНІКАЦІЯ (від лат. *communis* — спілкуюся з кимось; повідомлення, зв'язок) — термін, що окреслює людську взаємодію у світі. У сучасній філософії К. використовують як ознаку конструктивної взаємодії особистостей, націй та етносів, що розгортається на основі взаємної толерантності й порозуміння. Поняття «комунікація» широко використано у філософії К. Ясперса; а також у нім. практичній філософії (К.-О. Апель, Ф. Больнов, Ю. Габермас), яку назвали «комунікативною». Зовнішня, маніпулятивна К. призводить до переживання внутрішньої, екзистенційної самотності. Вихід за межі такої внутрішньої самотності можливий лише у внутрішній К., що торкається глибинних смисложиттєвих орієнтацій і має вільний характер. Це насамперед К. із собою як акт самопізнання та самовідтворення, процес діалогу з власним «Я». Але внутрішня К. є також К. з «Іншим», що постає не як об'єкт («Воно»), а як суб'єкт («Ти»). Внутрішня К. розгортається як єдність духовної та душевної К. і може бути названа особистісна К., у якій виявляється краса вчинків та відносин між людьми. Із позицій сучасної філософії екзистенції, зокрема метаантропології, К. по-різному проявляється в буденному, граничному й метаграничному вимірах людського буття — вона може бути зумовлена як волею до самозбереження та продовження роду, так і волею до **влади**, **пізнання**, **творчості**, **любові**, **свободи** й **толєрантності**.

У 20 ст. дедалі більше розвивається масова К. — систематичне розповсюдження **інформації** серед великої кількості людей за допомогою ЗМІ, аудіо- та відеозапису, комп'ютерних мереж тощо. Масова К. є необхідною умовою існування **культури масової**. Соціальними передумовами масової К. стало суспільство масового споживання з такими його рисами, як індустріалізація, урбанізація, стандартизація виробництва та способів життя. Технічною передумовою масової К. стало створення у 1-й пол. 20 ст. технічних пристроїв, які реалізували можливість швидкої передачі інформації для величезної аудиторії, розпорошеної у

просторі.

За допомогою масової К. відбувається поширення важливих інформаційних повідомлень, що зумовлює єдність регіону, нації, людства. Проте сама наявність масової К. породжує три фундаментальні соціальні та екзистенційні проблеми.

1. Масову К. можуть використовувати для тиску на свідомість, підсвідомість, маніпуляцій людьми (напр., використання економічної і політичної реклами сприяє зомбуванню великих мас людей).
2. Орієнтація на масового споживача інформації призводить до спроб стандартизації та спрощення внутрішнього світу людини.
3. Доступність і «серійність» інформаційних потоків у мережах масової К. породжують «інформаційну наркоманію» — внутрішній стан людини, коли продукція масової К. стає важливішою за події власного життя (перегляд телесеріалів тощо).

Масова К. стає стіною між особистостями і формою руйнації екзистенційного спілкування, що зумовлює наростання внутрішньої самотності та **відчуження**. На межі 20–21 ст. масова К. все більше відбувається в межах **Інтернету**; на поч. 21 ст. концентрується у соцмережах, що породжує нові глибинні екзистенц.-психологічні проблеми — масовий **нарцисизм** та втечу від реального світу у віртуальне спілкування.

Рекомендована література

1. Бубер М. Я и Ты // Два образа веры. Москва, 1995;
2. Першоджерела комунікативної філософії. К., 1996;
3. Зізіулас Й. Буття як спілкування. Дослідження особистості і церкви. К., 2005;
4. Крилова С. А. Краса відносин учителя та учня як передумова та різновид дійсного соціального партнерства // Наук. зап. Київ. університету туризму, економіки і права. Сер. Філософ. науки. 2012. Вип. 12.

Н. В. Хамітов

Бібліографічний опис:

Комунікація / Н. В. Хамітов // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-4422>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).